

Çağ Açan Bir Hekim; Mazhar Osman

*Mazhar Osman ve Dönemi: Mecnunları, Mekânları, Dostları*¹ / Dr. Şahap Erkoç – Prof. Dr. Olcay
Yazıcı ISBN 975-596-028-7

Mazhar Osman/ Doç. Dr. Sefa Saygılı, TÜRDAV-1998 ISBN 975-7656-63-1

Mazhar Osman Kapalı Kutudaki Fırtına / Liz Behmoaras, Remzi Kitabevi ISBN 975-14-0808-3

“Altmış üç senelik hayatın tarihi bir gramofon plağına sığmaz.

Lakin tarih, bir kelime ile söylenebilir, göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir ömür...”

Mazhar Osman

Feyza Hidayet Sarı²

İşte bu cümlelerle başlıyor Mazhar Osman bir başarı öyküsü olan hayatını anlattığı birkaç sayfalık otobiyografisine. Hayattaki bireysel başarı hikâyesi değil bu çünkü O, hedefini kendinden çok daha ilerisine için, gelecek nesillerin önünü açmaya, vatanının meczuplarına çare bulmaya tutmuş. Türk Psikiyatrisinin temellerinin atıldığı, meslektaşlarını, hastalarını kapsayan bir başarı hikayesi. Üzerinden çok bir zaman geçmediği halde onun adına şimdi sadece her bir karesine emek vererek alın teri dökerek kurduğu Prof. Dr. Mazhar Osman Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinin giriş tabelası vefa gösteriyor. Biyografisini yazmaya karar verdiğimde insanlığın vefasızlığına bir kez daha şahit oldum. Öyle ki bu değerli insanın hakkında, nitelikli kaynak bulmakta oldukça zorlandığımı söylemeliyim. Sokaklarda telef olmasınlar diye çırpındığı biçare meczupların onu hatırlamamasını anlayabiliyorum ama Türkiye’de psikolojiye olan tabuları yıkan, neredeyse kuran, temellerini inşa eden bu ender şahsiyetin sayesinde onlarca insana dokunabilen psikiyatrist ve psikologların onun hakkında söyleyecek, yazacak bir kelime bulamaması, kendi değerlerine bu denli yabancılaşması oldukça üzücü. Bu yazıyı hazırlarken edindiğim üç farklı kaynağı ancak sahaflardan ve İSAM’dan toparlayabildim.

Yusuf Mazhar

¹ Bu kitap, Lundbeck İlaç Ticaret Limited Şirketi’nin katkılarıyla hazırlanmıştır.

(Bu yazı Young Academia ve İdeal Bilge Gençlik Spor ve İzcilik Kulübü Derneği iş birliğinde Prof. Dr. Hür Mahmut Yücer yönetiminde “Medeniyet Okumaları Yazarlık Atölyesi” kapsamında üretilmiştir.)

² Mazhar Osman Uzman’ın Biyografi yazısı/feyzahidayets@gmail.com

1884 yılında Batı Trakya, Dedeağaç'ın Sofulu kasabasının da istasyon karşısında, bir ahşap evde, mütevazı bir ailenin dördüncü ve hayatta kalan ilk çocuğu olarak dünyaya gelmiş Yusuf Mazhar. Annesinin gözbebeği olan bu çocuğunun ardından üç kız kardeşi daha olmuş. Babası Mehmet Hurşit ağanın oğlu Osman Zühtü Efendi, annesi de Çerkez Süleyman beyin kızı Atiye Hanım. İptidai ve Rüştî (ilk ve ortaokul) tahsiline Kırklareli, Kırkkilise'de başlamış.

İlk Aşkın Kaybı, İlk ve Sonsuz Acı

Büyük depremde İstanbul'a gelerek Üsküdar'a yerleşmişler. 10 yaşında Üsküdar idadisi'nin (lisesinin) ikinci sınıfına girmiş, Merhum İstanbul D.P Başkanı Kenan Öner ile hukuk hocalarından Basmacızade Cevdet Ferit sınıf arkadaşlarından olmuş. Her doğum yaptığında ölüme biraz daha yaklaşan annesi bu dönemlerde iyice güçten düşmüş öyle ki o'na ve kız kardeşlerine teyzesi gelip bakmış. Küçük yaşlarda ailesinin sorumluluklarını omuzlayan hem okuyup hem çalışmaya başlayan Yusuf Mazhar diğer zamanlarda kardeşleriyle ilgilenirmiş. Hayatımın manevi kuvvetleri o sevgi kaynağından aldım dediği annesini kaybetmesinin sızısını bir ömür yüreğinde taşıyan Mazhar Osman; "On üç yaşında bülbül deresine gömdüğüm anamın aşkını ölünceye kadar lekesiz en büyük şeref olarak taşıdım. Allah'ı, dini, milleti, insanları sevmeyi o mukaddes kadın bana tanıttı. Bütün varlığımı ona borçluyum. Babamda bana en kıymetli mirası hediye etti: sıhhat ve namus. Ben ne kazandımsa ne isem onlara aittir. Onlara borçluyum. Bıraktıkları fıkralık bile bana en büyük şeref ve iftihar vesilesi oldu." Erken yaşta tattığı bu tarifsiz acı kendini en çok, en mesut günlerinde hissettirecek: "Ah, ne olurdu bugünü anam görse idi dedirtecekti."

Annesinin ardından en küçüğü henüz yürümeye başlamış üç kız kardeşiyle öksüz kalan Yusuf Mazhar hem kardeşlerine bakıyor hem okuyor hem de çalışıyordu. Babasının evlenmemesi onu çok etkilemiş babasına olan itimadını ve saygısını bir kez daha arttırmış. Geçim sorunlarıyla birlikte çok güç büyümüşler, yoklukla birlikte hayatın çok acılarını çekmişler bu onları birbirlerine, sevgiyle kenetlenmelerine sebep olmuş, adeta birbirlerine tutunmuşlar.

Başlangıçların Başlangıcı

İdadiyi bitirdikten sonra Mektebi Mülkiyeye girip idare adamı kaymakam olmak istiyormuş fakat yaşı küçük olduğu için müsabaka imtihanına almamışlar. Bu duruma çok üzülmüş.

Çaresiz başka mektepler aramaya koyulmuş mühendis mektebine niyetlenmiş fakat memlekette elektrik ve makineye müsaade edilmediği gibi mevcut fabrikalar da yabancı imtiyazlar elindeymiş. Hükümet, belediye memuru olmayı arzu etmediği için istemeyerek ağlaya ağlaya mecbur kaldığı için başlamış tıbbiye tahsiline. O zaman, tıbbiye sivillere kapalıymış, birçok zorluklar çıkarıyor, sivil idadiden çıkanları mektebe sokmak istemiyorlarmış. Beş altı ay süren müsabaka imtihanına 340 kişi girmiş ve bu 340 kişiden yalnız iki kişi, Mazhar Osman ve Bartınlı arkadaşı Hasan Tahsin tıbbiye birinci sınıfa başlayabilmiş. Öğrencilik yıllarında da maddi imkansızlıklar peşini bırakmamış. O dönemlerde zengin ailelerin öleni olduğunda ölü defnedilene kadar başında beklemekten çekinenler, ufak bir ücret karşılığında güvenilen birine ölülerini beklemesi için evlerini açarmış. Mazhar Osman'ın tıp okurken çalışmasının zor olacağından ölüm bekçiliğine başlamış, gündüz okurken gece mevtanın başında bekler gözüne uyku giremediğinden kitap okur, ders çalışmış. 1904'te 20 yaşında Askeri tıbbiyeden yüzbaşı rütbesiyle mezun olmuş, Gülhane seririyatında staj yapmış. Mektepte iken nisaiyeyi (jinekoloji) istiyormuş, hatta sınıfın en başarılısıymış. Yüzde yüz seçilmesi lazımken Demirkapı Tıbbiyesindeki hocanın altı yataklı akuşmanına (doğum bölümü) ancak iltimaslılar alınabiliyormuş. Bu onun hayattaki ikinci yeisi olmuştu ilkinde yaşı yetmediği için ikincisinde ise kimsesizliği, bu arzusuna engel olmuştu. Nisaiyeyi bu kadar istemesindeki ilk etmen annesi olmalı ki her defasında ölümden döndüğü yedi doğumu kalbini yormuş hasta bir ömür geçirmesine ve erken yaşta ölümüne sebep olmuştu. Başka çocuklar öksüz kalmasın diye canhıraş çalıştığı, istediği bu bölüme gene öksüzlüğü yüzünden giremediğinde mecburen dâhiliyeye ayrılmış. Zoeros Paşanın servisinde dahiliye mütehasısı olarak yetişmiş. Gülhane'ye gelince Asabiye ve Akliyeyi seçmiş. Bu durumu arkadaşları bir zekâ intiharı olarak yorumlamış onunla dalga geçmişler. Çünkü o zamanlar bu şube çok verimsizmiş. Ne teşhis ne de tedavisi var deniyormuş. Dahiliye de başarılı olmasına rağmen bu şubeyi seçmesini hoş karşılamamışlar. Mazhar Osman o günlerden bahsederken; "Hakları da vardı. Nitekim bu şubeye çok emek verdim, hırpalandım, öğrenmek için çok çabaladım. Belki başka şubelerde olsaydım kendime memleketime daha faydalı olurudum. Fakat kaderim bu dedim ona aşkla sarıldım. Olanıma bin defa razıyım. Bugüne kadar bana değerinden fazla her huzuru temin etti. Bende ondan ayrılmaksızın çalıştım. Hayatımda ne bir siyasi fırkaya intisap ettim ne de hatırımdan geçirdim. Beni hiçbir ihtiras yolumdan ayırmadı. Bu yolda biperva yürüdüm. Hiçbir şeyden

yılmadım. İdealim daima bu şubeye mensup hastalara hizmet edebilmek, gençliğe çalışabilecek hastaneler vücuda getirmektir. Müspet kuvvetlerden ziyade menfi kuvvetlerle uğraşarak hayatım geçti. Binaenaleyh sarf ettiğim emeğe mukabil, verdiğim hiç mesabesindedir. Fakat ne yapayım ki bundan fazlasını yapabilmeye kudretim yetmedi.”

Mektepten çıktığı sene askeri görevi Hicaz'a çıkmış, o sene hocası Raşit Tahsin Bey bir hastasını İsviçre'ye götürmüş uzun zaman orada kalmış ve bu dersi okutacak kimse olmadığından daha bir senelik asistanken Tıbbiye-i Askeriye ve Gülhane de ruh ve sinir hastalıkları dersini verme görevine getirilmiş. Hoca olmuş ama daha ne bir deli yüzü görmüş ne de bir akıl hastalığı müessesesini gezememiş. Siyasi veya idari sebeplerden daha doğrusu meslektaşların iyi niyetli olmasından Toptaş'ı tımarhanesinde gezmeye bile müsaade edilmemiş. Bu durumda mektep idaresi Mazhar Osman'ın Hicaza gitmesini istememiş. O sıralarda Makedonya vilayetinde çete faaliyetleri çok fazlaymış ve çetecilerin çoğu delilik arazları gösteriyormuş. Bu yüzden mazhar Osman'ı Hicazdan vazgeçip Manastıra göndermişler. Manastırdan döndüğü vakit muallim muavinliği (doçentlik) için müsabaka imtihanı açılmış Mazhar Osman Asabiye ve Akliye'yi kazanmış. İmtihanda, cinnet, ihtilali şuur gibi tabirleri kullanılmaması sıkı sıkı tembih edilmiş. Hatta o zaman ihtisasın ismi “Emrazı Asabiye ve Dimağiye mütehassısı” resmi ünvanları da “Emrazı asabiye muallim muavinliği” imiş. O sıralarda *Tababeti Ruhiye* adlı ilk eserini iki cilt olarak yazmış, fakat basılması yasak olduğu için kütüphanesinde saklamış. Meşrutiyet inkılabı olur olmaz birinci cildini bastırmış, ikincisini matbaaya bırakmış ve elinde çok az bir parayla Almanya'ya eğitim için yola çıkmış.

Öğrencilikten Hocalığa

Ziehen ile çalışarak Nöroloji ilmine hâkim olmuş, Münih'te Kraepelin'in ve Alzheimer gibi hocaların yanında bir sönestr boyunca çalışmış. Bir müddet sonra parası bitmiş üstelik İstanbul da maaşı kesilmiş ve Yemen'e tekrar tayini çıkmış. Gülhane müdürü Prof. Wieting'in ısrarı ve himayesiyle Gülhane hastanesine emrazı dahiliye fahri asistanı olarak getirilmiş. Trablus harbinden önce tekrar Almanya'ya gitmiş ve Berlin'de Shariée kliniğinde Prof. Zienh ve Openheim'in yanında bir süre daha çalışmış. Meşrutiyetin başlangıcında fakülte yeni kurulduğu için önce Gülhane'yi alan fakülte, Wieting'in hükümet nezdindeki teşebbüsü ile Haydarpaşa'ya geçmiş. Wieting Paşa da Gülhane'yi askeri tatbikat mektebi olarak tesis etmiş, Prof. Wieting Mazhar Osman'ı oranın öğretim heyetine akliye ve asabiye

elektro terapi hocası olarak atamış. Beş yıl sonra askeri sıhhiye reisi Süleyman Numan Paşa birçok dersler gibi asabiye ve dahiliye dersini de Gülhane'den kaldırmış, Mazhar Osman'ı da Haydarpaşa Asabiye hastanesine mütehasıs tayin etmişler. Askerlikten mezunen ayrıldıktan sonra o zamanlar haseki yanında yeni açılmış müşahadehane de sertabip olmuş. Umumi harp ilan edilince yeniden askere çağırılmışlar. Haseki müşahadesindeki hastaları Şişli Fransız hastanesine nakledilmiş, burada beş yıl başhekim olarak alıkonulmuş. Mazhar Osman umumi harpte her iki hastaneyi idare ediyormuş. Sonra ateşkes olunca Toptaş'ı tımarhanesinin ıslahı için fahri başhekimliği kabul etmiş. O zaman Hocanın himayesi altında yeni yetişen birçok ünlü Doktor; Prof. Ayhan Songar, Dr. Ercüment bakır, Dr. Faruk Bayülkem vs. asistanlığını yapmış. Onları yetiştirmiş. 1933 yılında İstanbul Üniversitesi kurulunca Psikiyatri kürsüsüne hoca olarak getirilmiş ve Ordinaryüs Profesör olmuş 1951 yılına kadar bu kürsünün başında kalmış. Cumhuriyet ilan edilince Bakırköy Reşadiye Kışlası'nı alarak hastaneye katmış. O zamandan beri hemen hemen her sere Avrupa'ya giderek kliniklerde tetkikat yapmış.

En Mutlu İki Günden Biri

Saadet hanım ilk evladını kucağına verdiğinde gözyaşlarını tutamamış, en mutlu günleri sorulduğunda hep; diplomasını aldığı ve ilk evladını kucağına aldığı günün en mutlu iki gün olduğunu söylemiş ve annesinin bu günleri görememesine çok hayıflanmış. Oğluna, ilahi âlemden armağan anlamına gelen Lütfü Lahut ismini vermiş. Dünyaya dört çocuğu daha gelmiş ilk oğlu Lahut Uzman da kendi gibi doktor olmuş.

Öğrencilerinin Dilinden Mazhar Osman

Prof. Ayhan Songar, Mazhar Osman'ın son anına kadar yanın da olmuş son nefesini verirken bile hocanın yanındaymış. Öğrencilerinin Mazhar Osman' anlatırken minnetle yad ettiği bir diğer konu ise cömertliği. Prof. Ayhan Songar anılarında ilme ve öğrencilerine verdiği önemden bahsederken; "Eskiden hayırsever insanlar gider, kendilerini belli etmeden camii kovuklarına para koyarmış. Akşam konuşursunuz birine borcunuz vardır. Ne yapacağım diye düşünürsünüz. Sabahleyin hastaneden çıkarken paltonuzu giyersiniz. Bakarsınız cebinize zarfla para konmuştur. Hoca'dandır. Biliriz. O zaman yurtdışına gitmek için yalnız profesörlere yolluk verirlerdi. Hâlbuki asistanın gitmesi lazım ki bilgisini arttırsın. Her sene kendi yolluğunu alır. Çağırırdı bizi. "kim gidecekse parayı o kullansın" derdi. Bir bayram günü Çağaloğlu'ndaki evine kendisini ziyarete gittim. Yaz bayramı hava sıcak. Elini öptük

filan... Gencim. Gidip gezeceğim. Ayrılırken bana bir zarf verdi. "Al bunu. Şu adrese götür!" dedi. Çıkarken de kendime söylendim; "Yahu şu tatil gününde bu angarya çekilir mi? İşin yoksa adres ara! Hoca bunu başka birisiyle yollayamaz mıydı?" söylene söylene aldım zarfı elime. Üstünde terzi Andreo Menos'un adresi yazılıydı. O zamanki İstanbul'un büyük terzilerinden. Neyse gittik, bulduk adamın evini, zili çaldık. Açtı adam. "Buyurun!" dedi. "Mazhar Osman Bey size bu mektubu yolladı" deyip zarfı uzattım. Mektubu açtı okudu: yazıyordu ki: "Bu zarfı getiren zata bayram hediyesi bir İngiliz kumaşı elbise diki!" Sonra hoca dedi ki: "Nasıl söylene söylene gittin. Sürprizimi beğendin mi?"³

Psikoloji alanında ülkedeki yetersiz kaynaklar sebebiyle Öğrencilerini Almanya Münih de eğitim aldığı, sık sık ziyaret ettiği ve kendisinin de Deskriptif-organik psikiyatri ekolünü benimsediği Prof. Kraepelin'in idaresindeki nöropsikiyatri'nin merkezi haline gelmiş kliniğe gitmesi için teşvik ve yardım etmiş.

Bakırköy'ün Dönüşümü

Birinci Dünya savaşı sonunda Mazhar Osman özel muayenehane sahipliğine ilaveten Fransız Akliye Hastanesinin ve devlet tarafından idare edilen Toptaşı Akliye Hastanesinin başhekimliğine devam etmiş. Toptaşı tımarhanesinde ki feci vaziyet Mazhar Osman'ı harekete geçirmiş. Türkiye'nin bu biricik Tımarhanesinde ki akıl almaz şartlar altında hastalar, daha doğrusu kurbanlar, ışıksız, soğuk, havasız hücrelere zincirlerle bağlanmakta, kendi pislikleri içinde yüzmelerine müsaade edilmekte ve gaddar gardiyanların keyiflerine bırakılmaktaymış. Bu feci insanlıksızlık karşısında ilgili makamlardan biri, yeni Sağlık Bakanı Dr. Refik Saydam Mazhar Osman'ın bir dostuymuş fakat yeni hükümet savaş tahribatının altından kalkmakta dahi zorlanıyormuş. Mekteplerin inşası, yolların imarı, sanayi, tarım, ticaret ve birçok eksikliklerin onarılmasına ihtiyaç olduğundan Vatanın meczupları bu sıralamada en sonuncuya bile düşmüyormuş. Nihayet 1927 yılında Bakırköy'deki eski bir süvari kışlasını kullanabilmesi için Mazhar Osman'a vermişler. Metruk bir harabeden farksız ve ulaşımın çok zor olduğu bu yeri tamamen kendi imkanlarıyla her yıl yeni bir bina ekleyerek kurmuş. İnşaatlarda, tarlalarda statü kayırılmaksızın hocalar, doktorlar, asistanlar ve hastalar çalışmaktaymış. Öyle ki hastaneye geldiğinde insanları karşılayan görevli bile oradaki hastalardan biriymiş. Gerekli yardım ve

³ Doç. Dr. Sefa Saygılı / mazhar Osman/ sf. 43 (Sur, Ekim 1993)

donanım için devletin ilgili kişilerine ne zaman başvursa eli boş döner, üstüne üstlük birkaç ayda bir müfettiş ağırlamak zorunda kalmış. Gelen müfettişlerin kendisinin yıllardır başhekim olmasıyla dolaylı yoldan ilgili olduğunu anlayınca istifasını vermiş.

Başhekimlerin Polemiği

Mazhar Osman istifa ettikten sonra yerine öğrencilerinden Dr. Fahri Celal gelmiş ve hastanenin eksiklerinin çok fazla olduğunu hepsini kendisinin tamamladığını Mazhar Osman'ın yaptıklarından çok daha fazlasını yaptığını, kışlayı hastaneye çevirenin kendisi olduğunu söylemeye başlamış. Hastaneye gelen müfettişleri başına saranın Mazhar Osman olduğu iftirasını atıncaya kadar bir müddet bu söylencelere kulak asmayan hoca, bu acı ve gülünç iftiradan sonra kendi yayınladığı İstanbul Seririyatı dergisinden tüm söylenenlere cevap vermiş. Hükümetin hiçbir katkısı olmadığı halde kendi döneminde de ayda bir, bazen iki kere yok yere müfettişlerin geldiğini uzun uzun anlatmış. Dr. Fahri Celal'in yaptım dediği şeylerin abdesthane ve girişteki lüzumsuz gösteriş kokan havuzdan başka bir şey olmadığını ekleyen hoca, gördüğü, kulağına gelen bütün hataları öğrencisinin gençliğine verdiğini hatta Sağlık Bakanlığından gelen şikayetlere dahi henüz çok geç olduğu için idare edilmesi gerektiği telkinini verdiğini yazmış. Ama başarının, kariyerin ve şöhretin, doruklarına ulaşmışken kendi yetiştirdiği öğrencisinin attığı bu iftirayı sindirememiş. Hükümetten aldığı destekle yapılan bir bina ile, tüm imkanlarını zorlayarak kendi başına örülmüş bir duvar arasında elbette vefalı, kadirşinas insanlar için çok büyük bir fark vardır.

Yeşilay'ın Kurucusu

Çağ açan hekimliğinin yansıra, iyi bir yazar olan Mazhar Osman, *İstanbul Seririyatı* dergisindeki yazıları bugün dahi gündemden düşmeyen konuları akıcı bir üslup ve ender bilgisiyle ele almış. Yazdığı kitap ve Almanca, Fransızca dilinde yazılan makalelerin sayısı 200'ü geçmekteyken bugün bunlardan çok azına ulaşabiliyoruz. Yazılarında sık, sık içki ve sigaranın zararlarına değinen Osman, sigaradan çok tiksindir öyle ki sigara içmiş biri dişlerini fırçalamadan yanına giremezmiş. Bu iki illetten nefret edercesine bir düşman gibi mücadele etmiş, bütün kötülüklerin ve hastalıkların sebebi olduğunu bir düşmandan kaçır gibi bunlardan uzak durulması gerektiğini anlatmış. Hocası Raşit Tahsin beyin hocası ve aynı zamanda kendi hocası olan Kreapelin de içkiye karşı konferanslar veriyormuş. Mazhar Osman Münih'teyken açılan kurslardan birine dünyanın her yerinden ender hekimler gelmiş bu kurslara katılmışlar. Onların şerefine verilen ziyafette masalarda içkiler dolaşmış.

Mazhar Osman'ın masasına Hocası Alzhaymer gelmiş yavaş sesle Osman'a: "Aziz meslektaş, önünüzde bira kadehi olduğunu görürse Kreapelin çok müteessir olacak. O klinikte ikide bir sizden bahsediyor. Şu Türk'ü görüyor musunuz, ne kavi dimağ ve vücut diyor, sabahın sekizinde kliniğe giriyor gece dokuzda çıkıyor. On üç saat, bazen öğleyin bile çıkmıyor, işte bu içki içmemenin feyzi!.. Sizi böyle görürse aldandığını anlayacak." Mazhar Osman özür dileyerek göreneğe uyduğunu bunu adabı muaşeret zannettiğini söyleyerek hemen limonata ısmarlamış. İçki düşmanıydı ama bir kadeh biranın hocasına bu kadar çirkin geleceğini tahmin edememiş böyle bir hocanın öğrencisi olarak Mazhar Osman da her geçen yıl içki düşmanlığı artmış. İstanbul'un işgali sırasında her yerden gelen yabancı insanlar aziz ruhunu kirletmiş her sokakta bir asker zilzurna dolaşıyormuş o günlerden yazılarında bahseden Osman; "İstanbul Allahlıktı, her hükümet karışıyordu, hiçbir hükümet bir şey yapamıyordu. Halk kütlesi elden gidiyordu. Topla, tüfekte tayyare ile bomba ile dünyanın kırk küsur milleti İstanbul'u ezememişti, İstanbul kokaine, fuhşa esir oldu. Çar ordularına altı yüz sene karşı duran İstanbul, mağlup olmuştu." 1919 senesinde içki düşmanlığınca tanınmış ne kadar münevver varsa Babıalî'de Matbuat cemiyeti salonuna davet edilmiş, vaktin Şeyhülislamı da ilk oturumda bulunmuş. Bu cemiyette hocaların taraflığına karşın Osman, ilim cemiyeti kurmak istiyor, insanları ahiret ile korkutmak yerine zararlarını göstererek, günah diye değil şuurlu düşman etmek istiyormuş bu niyetle 1920'de Sultan Vahdettin'in izniyle Hilal-i Ahdar kurulmuş ve 25 yıl Mazhar Osman bu kurumun Başkanlığını üstlenmiş. Daha sonra ismi "Yeşil Hilal" ve bu günkü adıyla "Yeşilay" olarak değiştirilmiş. Akıl ve Sinir Hastalıkları cemiyetini kurup 25 yıl başkanlığını yapmış. Milli savaştan sonra yeniden kurulan Türk Tıp cemiyetinin yedi yıl başkanlığını yapmış aynı zamanda Kızılay'ın kuruluşunda da büyük hizmetler vermiş. Psikoloji alanındaki yanlış bilinenleri düzeltmek için, derslerini yalnızca öğrencileriyle değil herkese açık işlemiş. Her alandan onlarca kişi akın akın derslerine, konferanslarına katılmış, akıcı konuşmasıyla engin bilgilerinden yararlanmış. Derslerine, Hümevra Ökten, Aziz Nesin, Tevfik Fikret gibi isimlerde katılmış yazılarında bahsetmişler.

Freud ve Nazariyesi

Freud'un görüşlerine de yazılarında değinen Mazhar Hoca, Freudizme gerek sebebi bulmak ve gerekli tedavi noktasından büsbütün kıymet vermemezlik etmekle birlikte, hekimlikte hastalığın yalnızca bir sebepten olmayacağını bunun sadece yaşanılan travmalara bağlı

tutulmasının yanlış olduğunu yazıyor. Ruhani sebeplere büsbütün kayıtsız kalmamakla beraber o günkü aranan psikolojik hastalıkların sebeplerinin daha çok maddi olduğuna değiniyor. Aksi halde yaşanan Dünya Savaşları vahşeti sonrasında ve büyük deprem gibi afetlerden sonra psikanalize göre şehirler delilerle dolmalıydı lakin mecnunların sayısı birler hanesini geçmemiş. Freud'un, Yung'un, Adler'in tatbik ettiği usullerle söylenen sözleri, duraklamaları, rüyaları incelediğinde en sonunda libido denilen sevgi arzusunu bulduğunu ve tüm sorunların ona yüklendiğini söyleyen hoca, bulunan şeylerin hastaya ait olmadığını, psikanalizi yapan ne duyuyor ne görüyorsa ne düşünüyorsa hastasında onu bulduğunu söylüyor. Eskiden kim ne derse sevdadan derlerdi bugün de söylenilenin bundan farklı bir şey olmadığını söyleyen hoca, Psikanalizle bulunan şeylerin hastaya ve hekime göre değiştiğini ekliyor. Psikanalizle bulunan şeylerin ne teşhise ne de tedavide bir faydası olmadığını, dini terbiye almış bir deliyle hiçbir şeye inanmayanın bir delinin hezeyanlarının aynı hastalık olduğu halde birbirine benzemediğini, birinin sofuluktan, evlialıktan bahsederken diğerinin terbiyesizce küfürler savurduğunu söylüyor. Mazhar Osman'a göre psikanaliz bunları ortaya çıkarmakla hastalık iyileşmez. "Bir ruh hekimi çok akıllı olmalı. Karşısındakinin duygu ve düşüncesiyle yaşayabilmeli. Lakin kendi gözlüğü ile değil, tarafsız bir inceleyen gibi araştırmalı, kendi kendine telkin yapmamalı, yalancı bir muhakeme yürütmemeli." Üşenmeksizin yapılan psikanaliz tecrübelerini papazların günah çıkarmasına benzeten Osman, Freud'un roman yazmaya kalsaydı kıymetli ve garip mevzular için güçlük çekmeyeceğini, bugün bıraktığı kitaplardan daha çok büyük bir aşk literatürü terk etmiş olacağını söylüyor. Hocanın Freud ile ilgili o gün söyleği şeyler nihayetinde bugün Psikoloji dünyasının dönüp dolaşıp ulaştığı nokta olduğunu gördüğümde ilmine hayranlığım bir kat daha arttı.

İlim Adamı

Mazhar Osman ismi aynı zamanda Türkiye'de ilk defa kurulmuş bir ilim ekolüne delalet eder. Bugün uygulanan Türk psikolojisi onun emekleri üzerine inşa edilmiştir. Ne var ki ismini hayırla yad eden insanların sayısı bir elin parmaklarını geçmemekte. Hayatını araştırırken kaynak bulmakta zorlandığımdan bahsetmişim ama bu kaynaklardan birinin beni ne kadar dehşete düşürdüğüne de değinmeden yazımı bitirmek istemiyorum. Gazeteci Liz Behmoaras'ın kaleme aldığı *Kapalı Kutudaki Fırtına* isimli Remzi Kitabevi'nden beş basım yapan bu kitap tam bir edebiyat katliamı olmasının yanı sıra kendiyile çelişen bir Mazhar

Osman görüntüsü çıkarıyor önümüze. Aynı zamanda Mazhar Osman ile ilgili en son basılan kitap olduğu için diğerlerine nazaran ulaşılması en kolay kitap olması beni dehşete düşürüyor. Hiçbir kaynak olmaksızın dolaylı yoldan Hocayı bir sapık gibi anlatan, kadın düşmanı ilan eden bu kitap Mazhar Osman ismini tamamen katletmek arzusuyla kaleme alınmış gibi. İsmi internette arttığımızda karşınıza ilk çıkan bu kitabın incelemesi oluyor ve Türkiye'ye yüz yılda bir gelebilecek böyle bir adamı kadın düşmanı, cinsiyetçi bir doktor olarak ele alınmasına neden oluyor. Hakkında yazılan asılsız söylemleri ve aslında olan Mazhar Osman'ı okudukça ürperiyorum ve değerlerimize, değerlilerimize sahip çıkmayışıma anlam veremiyorum. 1951'de kalp krizi teşhisiyle kaldırıldığı hastanede dünyaya gözlerini kapatmış ve Asri Mezarlığa defnedilmiş Mazhar Hoca. Hastayken bile yanından ayrılmayan asistanı Prof. Ayhan Songar son anına kadar ona kitap okuduğunu üzgün ve endişeli havayı dağıtmak her zamanki neşesiyle espriler yaptığını, kitabı dinlerken birden yere yığılıp vefat ettiğini anlatıyor. Dünyada ne iş ile amel ederseniz o iş üzere ruhunuzu teslim edersiniz. Mazhar Osman bu sözün kanıtı gibi gözlerimin önünde. İlme adanmış bir ömrü ilim ile teslim etmiş...